

**ULUSAL TEZ MERKEZİNDEKİ TANBUR VE
TANBURİLERE İLİŞKİN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN
BİBLİYOGRAFİK ANALİZİ**

*Biographical Analysis of Graduate Theses on Tanbur and Tanbur
Players' in the National Thesis Centre*

DOI NO: 10.36442/AMADER.2023.94

Serap AKDENİZ¹

Geliş Tarihi: 28.05.2023

Kabul Tarihi: 03.07.2023

Özet

Tanbur, geleneksel Türk sanat müziği dizgesi ile örtüşen perdeleri dolayısıyla, gelenek mensupları tarafından “Türk müziğinin piyanosu” olarak nitelenmektedir. Bu özelliği tanburu icra ve eğitimde önem atfedilen bir çalgı haline getirmektedir. Kökeni Orta Asya'ya dayanan tanbur, tarihsel süreçte çeşitli değişimler geçirerek günümüzdeki şeklini almış ve Tanburi İsak tarafından 18.yy'da geliştirilen tanbur üslubu bir dönüm noktası olmuş gerek icraları gerekse besteledikleri eserleriyle tanınan birçok başarılı tanburi yetiştirilmiştir. İcraları, besteleri ve özel olarak taksimleri akademik alanda ilgi çeken tanburiler, birçok araştırmanın odağında yer almıştır. Bu makalede, önce tanbur hakkında tarihi bilgi verilmiş, gelenekte ekol oluşturmuş tanburiler tanıtılmış, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde erişime açık olan beş doktora, dört sanatta yeterlilik ve 33'ü yüksek lisans olmak üzere 42 lisansüstü tezinin bibliyografik analizi gerçekleştirilmiş ve bu çalışmalar tasnif edilmiştir. Öncelikli olarak tasnifi yapılan tezlerin listeleri verildikten sonra, yapıldıkları üniversitelere ve yapılış yıllarına göre dağılımı tablolarla açıklanmış, daha sonra da odaklarına göre dağılımı, tanbura ve tanburilere ilişkin alt konu alanları irdelenmiştir. Ayrıca lisansüstü tezlere konu olan tanburilere ilişkin tespitler yapılmış, kullanılan araştırma verileri ve tez yazarlarının cinsiyet dağılımları da tablolar halinde nicel verilerle açıklanmıştır. Elde edilen bulgular sonuç ve öneriler bölümünde değerlendirilmiştir. Yapılan tasniflerin bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bibliyografik Analiz, Tanbur, Tanburi, YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Abstract

The tanbur is described as the "piano of Turkish music" by members of the tradition due to its pitches that overlap with the traditional Turkish art music scale. This feature makes the tanbur an instrument that is attributed

---

¹Dr., Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı, İzmir, Türkiye, serapakdeniz2007@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6853-8566

importance in performance and education. Originating in Central Asia, the tanbur has taken its present form by undergoing various changes in the historical process, and the tanbur style developed by Tanburi İsak in the 18th century was a turning point, and many successful tanbur players, known for both their performances and the works they composed, were trained. The tanbur players, whose performances, compositions and especially their improvisations have attracted academic attention, have been the focus of many researches. In this article, firstly, historical information about the tanbur was given, tanbur players that formed a tradition were introduced, a bibliographic analysis of 42 postgraduate theses, including five doctorate, four proficiency in arts and 33 master's theses, which were accessible on the website of the National Thesis Center of the Council of Higher Education, was carried out. Graduate theses that are open to access on the website of the National Thesis Centre of the Council of Higher Education and classified. Firstly, after the lists of the classified theses are given, their distribution according to the universities where they were conducted and the years they were conducted are explained in tables, and then their distribution according to their focus and sub-topic areas related to tanbur and tanbur players are analysed. In addition, determinations have been made about tanburis that are the subject of postgraduate theses, and the research data used and the gender distribution of thesis authors have been explained in tables with quantitative data. The findings obtained are evaluated in the conclusion and suggestions section. It is aimed that the classifications made will contribute to researchers who want to work in this field.

Keywords: Bibliographic Analysis, Tanbur, Tanburi, YÖK National Thesis Centre.

GİRİŞ

Geleneksel Türk sanat müziğinin en eski çalgılarından biri olarak bilinen tanburun kökeni Orta Asya'ya dayanmaktadır. İran'daki Ehl-i Hak dergâhlarında, Suriye ve Kuzey Irak'ta kullanılan bağlama benzeri çalgılar da “tanbur” olarak adlandırılmıştır. Bununla birlikte; Doğu müziği üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan Curt Sachs ve Henry George Farmer gibi müzikologlar da tanbur kelimesinin kökenini Sümerce'de “küçük yay” anlamında panturdan geldiğini savunmaktadırlar. Aynı çalgıyla çok büyük benzerlik taşıyan çalgıya Gürcistan'da “çonguri”, Abhazy'a'da “açengur” denilir. Adı geçen bu iki ismin Türkçe'deki “çöğür” ile yakınlık gösterdiği düşünülmektedir (Karakaya, t. y)².

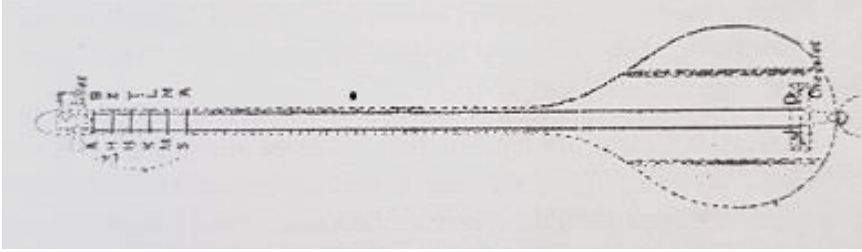
“Tanbura ilişkin ilk detaylı açıklama onuncu yüzyılda Farabi'nin “Kitab-ül-Musiki” adlı eserinde yer almaktadır. Farabi bu

---

² t. y: tarihi yok (kısaltma).

eserinde tanburu kısa ve uzun saplı olmak üzere “Horasan tanburu” ve “Bağdat tanburu” olarak adlandırmıştır. Rodolph d’Erlanger Farabi’nin bu önemli eserinin Fransızca bir tercümesini yazmış ve bu kitap doğrultusunda bir tanbur resmi çizmiştir.”

Şekil 1. D’Erlanger’in (1930) çizgi resmi (Sarı 2012’den akt, Bişak Özdemir, 2018 :136)

13. yy.’da yaşayan Abdülkadir Meragi (1360-1435) yazmış olduğu Şerhu’l Edvar (Devirlerin Açıklaması), Makasid ül Elhan (Nağmelerin Maksadı), Camiu’l Elhan (Nağmeler Topluluğu), Fevaid-i Aşere (On Adet Faydalı Bilgi) adlı eserlerinde, Türk İslam müziği tarihinde kullanılan çalgıları teknik özelliklerine, çalgıların yapım şekillerine göre sınıflandırarak, farklı büyüklükteki çalgılardan bahsedilmiştir (Üngör, 2004: 35). Meragi yazmış olduğu eserlerin telli çalgılar bölümünde; kemençe, kopuz, tarab-rûd, ud-ı kadim, kanun, şehrud, rebab gibi çalgıların yanında tanburdan da bahsetmiştir. Çaylı, eski müzik teorisyenlerinin klavyesi olup parmaklarla tek bir aksam üzerinden parmaklarla seslerin elde edildiği çalgıları “mukayyed” çalgılar olarak değerlendirmiş ve bu çalgıların telliler sınıfında ud, rebab gibi çalgıların yanında tanburdan da bahsetmiştir (2017: 1589).

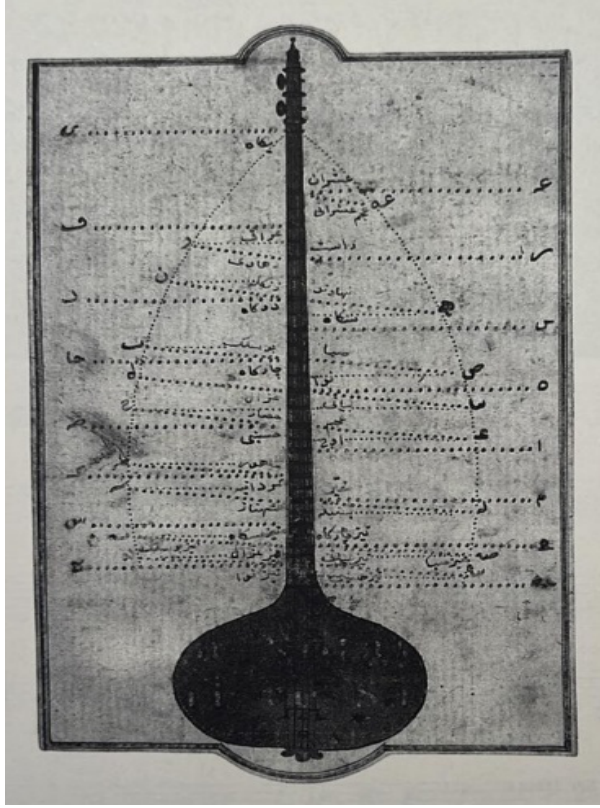
17. yy.’da Evliya Çelebi’nin yazmış olduğu Seyahatnamesinde yalnız İstanbul’da 500 kadar profesyonel tanbur icracısı bulunduğunu dile getirmiştir (Öztuna, 2000: 465).

Yukarıda da bahsedildiği üzere Osmanlı döneminde tanbur rağbet gören çalgılar arasında yer almaya başlamış, aynı yüzyıl müzik insanlarından Ali Ufki Bey Mecmûa-i Sâz ü Söz adlı eserinde, Osmanlı Sarayında eğitim veren hocaların erkek öğrencilere ve cariyelere ders verirken santur, tanbur gibi çalgıların kullanıldığından bahsetmiştir (Cevher, 2003: 2).

17. yy. sonu 18. yy. başlarında yaşamış olan Dimitri Kantemiroğlu, “Kitâbu İlmi’l-Mûsikî alâ vecih’l-Hurûfât” adıyla yazdığı iki ciltten oluşan eserinde makamsal bilgilerin yanında birçok peşrev ve saz semaisinin notasını da içine almıştır (Tura, 2001).

Geleneksel Türk sanat müziğinin perde sistemini, bu müziği en iyi ifade eden çalgısı olarak kabul ettiği tanburun görselini kullanarak, onun perdelerinden yararlanarak özetlemiştir. Bu görselin günümüzde kullanılan tanbura en yakın görsel olması da oldukça dikkat çekicidir.

Şekil 2. (Tura, 2001: 1)

18.yy'da Osmanlı döneminde Bursa, Edirne gibi şehirlerde dahil olmak üzere İstanbul'da birçok tanburi yetişmeye başlamıştır. Bunların başında dönemin padişahları III. Selim (1761-1808) ve II. Mahmut (1784-1839) gelmektedir.

Tanburi İsak III. Selim'in kısa bir süre II. Mahmut'un da tanbur hocası olarak görev yapmıştır. Ayrıca III. Selim tarafından kendisi sarayda saygı ve sevgi ile ağırlandırılmıştır. En çok İsfahan, Gülizar ve Bayati peşrevleri ile tanınan İsak'ın tanbur çalmayı kimlerden öğrendiği kesin olarak bilinmemekle birlikte, Tanburi Anjel ve Musi'den ders aldığı söylenmektedir. İsak'ın çalgısal eserlerinde mümkün olduğunca az mızrap kullanarak ve yalnız çalmaya yönelik

tavrı sözlü eserlerinde de dikkat çekmektedir. Sözlü eserlerinin en bilinenleri Gülizar makamındaki iki beste, ağır ve yürük semailerle şedd-i araban makamındaki beste ve yürük semaileridir (Yener, 2016: s. y)³.

Tanburi İsak'ın padişah III. Selim'den başka öğrencileri de olmuştur. Bunlar Zeki Mehmet Ağa, Tanburi Mehmed Ağa ve Dr. Suphi Ezgi'nin hocası Kuyumcu Oskiyam Efendi'dir. Böylece Tanburi İsak'ın tanbur tavrı, öğrencileri sayesinde kuşaktan kuşağa aktarılarak Dr. Suphi Ezgi'ye kadar gelmiştir. 18.yy, tanbur çalgısının en çok gündemde olmaya başladığı yüzyıldır. Bu yüzyılda, Dilhayat Kalfa, Zeki Mehmed Ağa, Tanburi Mustafa Çavuş, Tanburi Ali Çavuş, Tanburi Osman Ağa başta olmak üzere pek çok tanburi bestekar yetişmiş, geleneksel Türk sanat müziğine önemli eserler vermişlerdir (Bişak Özdemir, 2018: 138).

18. yy'da tanbura gösterilen ilgi 19. yy'da daha da artmaya başlamış ve birçok tanburi yetişmeye başlamıştır. Hızır Ağa, Tanburi Ali Efendi, Tanburi Arif Mehmed Ağa (Keçi), Kuyumcu Oskiyam, Tanburi Büyük Osman Bey ve geleneksel Türk sanat müziğine kendine özgü çalım teknikleri ile farklı bir tanbur tavrı kazandıran Tanburi Cemil Bey örnek olarak söylenebilir.

Baloğlu, Tanburi Cemil Bey (1871-1916)'in icrasını şöyle değerlendirir; “Uzun seslerde seri mızraplar kullanmak, hızlı pasajlarda senkronize bir sağ el-sol el uyumu, soru-cevaplar kullanarak üst telleri icraya dâhil etmek, teller arası mevcut tabii ahenk ile oluşan akorlara ek olarak Avrupa müziğindeki polifoni mantığıyla akor kullanmak vb. özellikler Cemil Bey'in tanburunda hemen fark edilen unsurlardır” (2021: 97-98). Bundan dolayıdır ki farklı icra ve çalım tekniğiyle birçok tanburiden ayrılmış ve yenilikçi icrası ile kendine özgü tavrı ile dikkat çekmiştir. Dolayısıyla, tanburun tanınmasında rol oynayan ve yetiştirdiği öğrencileri ile, sade tavrı ile dikkat çeken Tanburi İsak'tan farklı ve yenilikçi tarzı ile ayrıldığını söylemek mümkündür. Bazı müzik çevreleri tarafından icrasındaki farklılıklar dolayısıyla tepki ile karşılanmakla birlikte, bu durum onun tanınırlığını hızlandırmıştır. Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Mehmet Celaledin ve Tanburi Ali Efendi'nin Cemil Bey'in icrasını beğenmeleri de aslında eski tavrın bazı temsilcilerinin bu yeni tavrı farklı ama kabul edilebilir düzeyde bir ustalık belirtisi olarak kabul ettikleri söylenebilir; Gavsi Baykara, dedesi Mehmed Celal Dede'nin Cemil Bey'i dinledikten sonra ona şöyle hitap ettiğini söylemektedir; “Oğlum, bu sizin çaldığınız, benim

---

³ s. y: sayfası yok (kısaltma).

bildiğim tanbur değil, fakat musiki namına şimdiye kadar dinlediğim şeylerin en güzeli. Sizin, bu vaziyet karşısında hiç kimseden istifade etmeye ihtiyacınız yok. Bu tuttuğunuz yolda hiçbir söze kulak asmayarak her şeye rağmen yürüünüz. Allah feyzinizi arttırsın” (Baykara 2017’den akt, Baloğlu, 2021: 98).

Tanburi Cemil Bey’in oğlu Mesud Cemil (1902-1963) de kendisinden sonra gelen tanburilerden olmakla birlikte, küçük yaşta babasını kaybettiği için ondan yeterince faydalanamamış, babasının öğrencileri Kadı Fuat Bey’den ve Refik Fersan’dan eğitim almıştır. Bununla birlikte hocalarının klasik üslubu ile babasının yenilikçi tarzının bir sentezini yaptığını söylemek mümkündür. Özcan konuya ilişkin şunları vurgular;

“Tanburu bir müzikalite ve teknikle icra eden Mesut Cemil’in babası gibi çok mızrap kullanılarak ritimsel melodinin şekillendirildiği bir tanbur tarzı vardı. İhsan Özer, Mesut Cemil’in geleneksel müziğiyle yetiştiğini, babasının tarzını kendi tarzıyla birleştirerek yeni bir üslup oluşturduğunu ifade eder” (Özcan, t. y).

20. yy.’ın başlarında yaşamış olan tanburi İzzettin Ökte (1910-1991), Tanburi Cemil Bey’in öğrencilerinden ders alarak klasik üsluptaki kendisine has tavrıyla, yaşadığı dönemin en önemli tanburileri arasında yer almıştır. Ankara ve İstanbul radyolarındaki saz sanatçılığının yanında, İstanbul Belediye Konservatuarı Türk Musikisi İcra Heyetinde tanbur çalan Ökte, Bir dönem Ankara Radyosu’nda müdür yardımcılığı görevi de yapmıştır (Güntekin 2010’dan akt, Tuğrul, 2020: 19).

Yirminci yüzyılın son yarısında yaşamış olan yakın dönem çağdaşlarımızdan Necdet Yaşar (1930-2017) da bağlama çalarak başladığı müziğe, Mesut Cemil’in tanbur icrasını dinledikten sonra, yirmili yaşlarının başında tanbur çalmaya başlamıştır. Konu’nun Necdet Yaşar ile müzik yaşamı üzerine yaptığı görüşmede Yaşar tanbura başlayışını şöyle ifade eder;

“20 yaşında yani 1950 yılında, İstanbul radyosuna geldik. Gaziantep’li gençler, Antep’in kurtuluşu dolayısıyla Antep türkülerini çaldık. Ortaokulda, lisede bağlama çaldım. Henüz tanbura başlamamıştım. Sonra Mesut Cemil’i dinleyerek tanbura yöneldim. Şöyle böyle, çok kısa sürede toparladım diyebilirim. Elim yatkındı. 1953’te de burada Mesut Cemil’in klasik korosuna tanburi olarak girdim. Niyazi Sayın da Neyzen olarak geldi.

Onunla da ilk tanışmamız böylece 1953 yılında burada başlamış oldu. Mesut Cemil'in ölümüne kadar geçen 10 yıl içerisinde biz ondan öğrendik de öğrendik. Neler neler öğrendik. Onu da genç kaybettik babası gibi. Ama kâh arkadaş gibi olduk. Kâh baba evlat gibi olduk. Yani onunla böyle unutulmaz bir beraberlik, sevgi, muhabbet, baba, evlat ilişkimiz oldu. Nur içinde yatsın. Elde ettiğim her şeyi baba oğul Cemil'ler sayesinde ettim. Minnetim sonsuzdur” (Konu, 2017: s. y).

Necdet Yaşar, tanburdan yüksek bir ses şiddeti elde etmek için daha kuvvetli mızrap vuruşları geliştirmiş, bağlamada kullandığı tezeneleri tanbur mızrabına uyarlamaya çalışarak, taksimlerinde Türk halk müziği temalarına da yer vermiştir. Yaşar tanburla yaptığı taksimlerinde makam bilgisini çok iyi bir şekilde kullanmaya gayret ederek, makamı bütün özellikleriyle istemiş ve aynı makamda yaptığı taksimlerinde her zaman farklı ezgisel yapılar yaratma konusunda ustalığını göstermiştir (Koyuncuoğlu, Çakırer: 233).

Necdet Yaşar taksimlerini yaparken taksim sonrasında seslendirilecek olan eserin türüne, dönemine göre taksim yapacak kadar kuramsal bilgiye ve bunu çalgısına aksettirecek kadar teknik donanımına sahip bir tanburidir. Klasik bir eserden önce yaptığı taksim ile bir fasıl şarkısı öncesinde yaptığı taksimindeki farklılık dikkat çekicidir. Dolayısıyla Yaşar için Tanburi Cemil Beyle başlayıp, oğlu Mesut Cemil'le günümüze kadar gelen tanbur üslubunun, 1950'den sonraki en önemli temsilcilerinden biri, günümüzde birçok tanburi tarafından örnek alınan bir ustadır demek yerinde olacaktır (Alpa, 2009: 2).

Necdet Yaşar'ın çağdaşlarından diğer bir tanburi de Ercümen Batanay (1927-2004)'dır. Tanburi ve besteci Kemal Batanay'ın oğlu olması sebebiyle tanbur ile çok küçük yaşlarda tanışma şansını elde etmiş sanatçılardandır. Beş yaşında babasının hocası Rauf Yekta Bey'in ona hediye ettiği tanbur ile eğitimine başlayan Batanay, uzun yıllar mızraplı tanbur ile çalışmalarına devam etmiştir. İstanbul Radyosunda çalıştığı dönemde Hamiyet Yüceses, Zeki Müren, Safiye Ayla ve Müzeyyen Senar gibi birçok soliste mızraplı tanburuyla eşlik etmekle birlikte, yaylı tanbur ile tanışmasından sonra bu çalgıyla özdeşleşmiş ve gazino çalışmalarını yaylı tanbur sanatçısı olarak sürdürmüştür (Yaşamöyküsü, t. y).

Yirminci yüzyılın önemli tanburileri arasında yer alan Sadun Aksüt (1932-2023) Laika Karabey ile başladığı tanbura İzzettin

Ökte'den dersler alarak devam etmiştir. İstanbul Devlet Türk Musikisi Devlet Konservatuvarının kurulmasıyla, 1975-2000 yılları arasında hocası İzzettin Ökte'den öğrendiklerini öğrencilerine aktarmıştır. Türkiye'de yayınlanan ilk tanbur metodunu yazması, Aksüt'ün icracılığının yanında bir eğitimci olarak da bu alana önemli katkısını ortaya koymuştur

Sadun Aksüt'ten aldığı derslerle tanbura başlayan tanburi, besteci ve eğitimci Akın Özkan (1934-2007), kısa sürede icrasında ilerlemeler kaydederek, yaşadığı dönemin klasik üslupta icra yapan tanburilerinden olmuş, ilerleyen yaşlarında yaylı tanburu ile gazinolarda birçok sanatçıya da eşlik etmiştir. TRT Ankara radyosunda hem tanbur sanatçısı hem de koro şefi olarak uzun yıllar çalıştıktan sonra, TRT Ankara radyosundan emekli olmuştur. Emeklilik sonrası İzmir'e yerleşen Özkan, 1987-2005 yılları arasında E.Ü. Devlet Türk Musikisi Konservatuvarında öğretim görevlisi olarak çalışmış, birçok idari görevde yer almıştır. Konservatuvardan ayrıldıktan birkaç yıl sonra, 2007 yılında hayata veda etmiştir. Yetiştirdiği birçok tanburi ve ses sanatçısı, halen TRT ve Devlet Korolarında görev yapmaya devam etmektedir.

Çağdaşlarımızdan Murat Salim Tokaç (1969), aslında bir tıp hekimi olmakla birlikte, tanburi olarak ve başarılı bir müzik insanı olarak çalışmalarına devam etmektedir. Türk Müziği yorumculuğu alanında doçentlik unvanı bulunan Tokaç, Kültür Bakanlığı Samsun Devlet Klasik Türk Müziği Korusu'nda 1991 yılında ney ve tanbur sanatçısı olarak görev aldıktan sonra, aynı koroda şef olarak da görev almıştır. Halen İstanbul Devlet Türk Müziği Araştırma ve Uygulama Topluluğu sanat yönetmenliği görevini yürütmekle birlikte, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü görevini de devam sürdürmektedir (Tuğrul, 2020: 29).

Günümüz tanburilerinden Murat Aydemir (1971), İstanbul Teknik Üniversitesi (İ.T.Ü) Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Çalgı Eğitimi Bölümü'nü bitirdikten sonra başarılı bir tanbur sanatçısı olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Cengiz Onural ve Derya Türkan ile kurduğu İncesaz grubu ile birçok albüm yapan sanatçı, halen yurtiçi ve yurtdışında konserler vermeye devam etmektedir. Makamları tanbur ile açıklayarak yazmış olduğu "Türk Müziği Makam Rehberi" adlı kitabı dönemimiz tanburilerine önemli bir referans olmaktadır. Aydemir, 1990'dan itibaren Cumhurbaşkanlığı Klasik Türk Müziği Korusu'nda solist olarak görev yapmaktadır (Tuğrul, 2020: 24).

Bahsi geçen çağdaşlarımızın yanında, günümüzde konservatuvarlarda, devlet koroları ve TRT kurumlarında çok başarılı tanburiler görev almakta ve geleneksel Türk sanat müziği mirasımızı gelecek nesillere aktarmaya devam etmektedirler.

Rauf Yekta, Şehbal Dergisi'nde tanburun geleneksel Türk sanat müziğindeki yeri, önemini şu şekilde vurgulamıştır;

Tanbur, Osmanlı dönemi müzik üstatları tarafından çok rağbet gören bir çalgıdır. Osmanlı müzik tarihine bakıldığında, yüksek değerde eserler besteleyen bestecilerimizin çoğunun tanburi olduğu dikkati çeker. Bestelenen saz semai ve peşrevlerin yüzde sekseninin bestecisinin tanburi oldukları bilindiğine göre tanbura “Doğunun Pianosu” demek hiç de abes değildir. Nasıl ki Batı müziği bestecileri en önemli operaları piyano ile bestelenmişse Türk Müziğinin en güzel eserlerinin çoğu da tanbur ile bestelenmiştir. Müziğimizin en güzel peşrev, kar, nakış, murabba, beste gibi eserleri en başarılı şekilde seslendirecek çalgı mızrap ile çalınan tanburdur. Zaten tanburun kendine has üslubu müziğimizin esaslarını o kadar etkilemiştir ki, bu alanda ün yapmış müzik adamları tarafından müziğimiz “tanbur musikisi” olarak anılmaktadır. Tanbur sadece bestecilerimiz tarafından rağbet görmeye kalmayıp, makamlara vakıf olmak isteyen solistler tarafından da perdelerinin sabit ve belirli olmasından dolayı tercih edilen bir çalgı olmuştur (Uymaz, 2005: 53).

Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı öğretim görevlilerinden merhum Akın Özkan (1934-2007) kendisi ile yapılan görüşmede, Rauf Yekta tarafından da üzerinde durulan unsurları şöyle vurgulamıştır:

“Türk müziğinin makamlarına ve komalı seslerine hâkim, iyi bir icracı olmak isteyen solistler, eserlerini tanbur eşliğinde seslendirdiklerinde makamın bütün seslerini en güzel ve en doğru şekilde seslendirebilirler. Çünkü müziğimizdeki bütün perdeleri üzerinde barındıran tek çalgı tanburdur ve “Türk Müziğinin Pianosu” olarak anılmasının sebebi de budur. Konservatuarda solist yetiştirmek üzere aldığımız Ses Eğitimi Bölümü öğrencilerine meslek çalgısı olarak özellikle tanbur kaldırmamızın sebebi de budur (Özkan, 2004).”

YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde Geleneksel Türk sanat müziğinin en önemli çalgılarından biri olarak atfedilen tanbur ve bu alanda yetişmiş tanburilere ilişkin birçok tez çalışması mevcuttur. Tanburun fiziki yapısı, tarihsel gelişim ve değişimi, eğitimi ve icra

tekniklerine ilişkin tezlerin yanında, tanbur icrasında ekol olmuş tanburilerin eserleri, taksim ve icra analizlerini yazdıkları eğitim materyalleri daha çok önemsenmiş ve sayıca daha fazla teze konu olmuştur.

YÖNTEM

Çalışmada öncelikle literatür taraması yöntemi kullanılmış ve YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde, tanbur ve tanburileri konu alan erişime açık beşi doktora, dördü sanatta yeterlilik ve 33'ü yüksek lisans olmak üzere 42 adet lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmıştır. Çalışmanın amacı lisansüstü tezlere ait bibliyografya analizinin, konuyla ilgili araştırmacılara yol göstermesidir.

Araştırmacılara ilgili alanın araştırma sürecinde rehber niteliği taşıyan ve yarar sağlayan bibliyografyalar oluşturulurken çeşitli yöntemlerden yararlanılır. Bu yöntemlerin ortak noktası, tespit edilen materyallerin incelenmesi ve bilgilerin düzenlenerek sunulması olarak ifade edilebilir. Bir başka deyişle bibliyografyalar birbirinden farklı yayınlarda ve çeşitli kataloglarda bulunan, belli bir coğrafyayı, belli bir yazarı ve belli bir konuyu ele alan çalışmaların bir araya getirilerek, içeriklerinin belirli ipuçları aracılığı ile düzenlendiği çalışmalardır. Böylece araştırmacılara yeni fikirler vererek zaman kazandırma amacını taşır (Tuna, 2017: 125). Bibliyografya çalışmaları, yapılan çalışmanın kapsam ve konusuna kaynakların da türlerine göre çeşitlilik gösterir. Salih Ergan, Türkiye Müzik Bibliyografyası'nı aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır:

“A. Zamana Göre Bibliyografyalar

Tamamlanmış Bibliyografya

Periyodik Bibliyografya

B. Kapsamına Göre Bibliyografyalar

Milli Bibliyografya

Milletlerarası Bibliyografya

Genel Bibliyografya

Özel Bibliyografya

*Şahıs bibliyografyası

*Yer bibliyografyası

C. Tertip Edilişlerine Göre Bibliyografyalar

Alfabetik Bibliyografya

Sistemantik Bibliyografya

Kronolojik Bibliyografya” (Ergan, 1994: 13).

Bu çalışma özelinde YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan tanbur ve tanburilere ait erişime açık lisansüstü tezler incelenmiş, aşağıda belirtilen yöntem doğrultusunda değerlendirilmiş ve elde edilen veriler sonuç bölümünde açıklanmıştır. Çalışmanın evrenini oluşturan tanbur ve tanburiler hakkındaki lisansüstü tezler bibliyografyası analizi, tamamlanmış ve milli bibliyografya özelliklerini taşımaktadır. Çalışmanın örneklemini ise, konuyla ilgili tezler içerisinde erişime açık olan 42 adet lisansüstü tez oluşturmaktadır. Konuya ilişkin tezlerin listesi eklerde yer almaktadır. Nitel araştırma doküman analizi, gözlem ve görüşme gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı ve olayların kendi doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel süreçlerin izlendiği araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Çalışma, bu özelliği ile nitel bir araştırma olmakla birlikte, bulguların tablolarla ifade edilmesi dolayısıyla nicel araştırmayı da içeren karma araştırma yöntemine örnek teşkil eder.

BULGULAR

Tablo 1. Lisans Üstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

ÜNİVERSİTE ADI	FREKANS(f)	YÜZDE (%)	TOPLAM
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	3	7,14	3
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	1	2,38	1
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	2	4,76	2
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	1	2,38	1

EGE ÜNİVERSİTESİ	3	7,14	3
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	1	2,38	1
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ	7	16,6	7
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	3	7,14	3
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	1	2,38	1
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ	1	2,38	1
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	6	14,28	6
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1	2,38	1
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	2	4,76	2
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ	1	2,38	1
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	2	4,76	2
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	2	4,76	2
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	3	7,14	3
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	2	4,76	2

TOPLAM	42	100	42
--------	----	-----	----

Tablo 1'e göre Atatürk Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Okan Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitelerinde birer (%2,38) tane, Bursa Uludağ Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitelerinde ikişer (%4,76) tane, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Selçuk Üniversitelerinde üçer (%7,14) tane, İstanbul Teknik Üniversitesinde altı (%14,28) tane, Haliç Üniversitesinde ise konuya ilişkin yedi (%16,6) tane tez yapılmıştır. Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere, toplam yedi tane olmak üzere en çok tez Haliç Üniversitesinde yapılmıştır.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

TEZLERİN YILLARI	FREKANS (f)	YÜZDE (%)	TOPLAM
1992	1	2,38	1
1997	1	2,38	1
1999	1	2,38	1
2007	1	2,38	1
2008	1	2,38	1
2009	2	4,76	2
2011	3	7,14	3
2012	2	4,76	2
2013	2	4,76	2
2014	1	2,38	1
2015	1	2,38	1

2016	1	2,38	1
2017	3	7,14	3
2018	2	4,76	2
2019	7	16,6	7
2020	7	16,6	7
2021	2	4,76	2
2022	4	9,52	4
TOPLAM	42	100	42

Tablo 2'ye göre 1992, 1997, 1999, 2007, 2008, 2014, 2015, 2016 yıllarında birer (%2,38) tane, 2009, 2012, 2013, 2018, 2021 yıllarında ikişer (%4,76) tane, 2011, 2017 yıllarında üçer (%7,14) tane, 2022'de dört (%9,52) tane, 2019 ve 2020'de yedişer (%16,6) tane tez yapılmıştır. 2019 ve 2020 yıllarında konuya ilişkin yapılan tezlerde bir artış dikkati çekmektedir.

Tablo 3. Lisans Üstü Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

KONU ALANLARI	FREKANS (f)	YÜZDE (%)	TOPLAM
ÇALGI (TANBUR)	14	33,33	14
İCRACI-BESTECİ (TANBURİ)	28	66,66	28
TOPLAM	42	100	42

Tablo 3'e göre 42 tezin 14'ü (%33, 33) çalgıya, 28'i (%66,66) ise tanburu icracı ve bestecilerine yöneliktir. Tablodan da görüldüğü üzere tanburilerle ilgili yapılan çalışmalar tanburla ilgili yapılanların iki katı değerindedir. Bunun sonucunda, yaşadığımız dönem müzik insanlarının geleneksel taksim ve icralarıyla geleneksel Türk sanat müziğinde önemli yeri olan tanburileri referans aldığını, onların

çalışmalarının geleneksel müziğin, kültürel ve müzikal belleğinin genç kuşaklara aktarılmasında önemli rol oynadığını söylemek mümkündür.

Tablo 4. Tanbura İlişkin Lisans Üstü Tezlerin Alt Konu Alanlarına Göre Dağılımı

ALT KONU ALANLARI	FREKANS(f)	YÜZDE (%)	TOPLAM
TANBURUN YAPISI	3	21,42	3
TANBURUN TARİHİ GELİŞİMİ	2	14,28	2
TANBUR EĞİTİMİ VE İCRA TEKNİKLERİ	6	42,85	6
DİĞER	3	21,42	3
TOPLAM	14	100	14

Tablo 4'e göre 14 tezin üçü (%21,42) tanburun yapısı, ikisi (%14,28) tanburun tarihi değişim ve gelişimi ve altısı (%42, 85) tanbur eğitim metodu ve icra tekniklerine yöneliktir. Konuya ilişkin yazılmış tezlerin diğer üçü (%21,42) ise şu konuları içermektedir; Geleneksel Türk müziği çalgılarından tanburun sanal çalgı kitaplığının oluşturulması, Türk makam müziği çalgılarından tanburun müzik prodüksiyonu için kayıt yöntem ve teknikleri, kemençe, ney ve tanbur için orkestral yazım tekniği. Birçok alanda hızlı bir değişim ve gelişim sürecinde olduğumuz dikkate alındığında, yenilikçi yaklaşımların tez konularına da yansıdığını söylemek mümkün olacaktır.

Yukarıdaki tabloda da nicel olarak görüldüğü üzere, tanbur ile ilgili yapılan tezlerde tanbur metodu ve icra tekniğine ilişkin çalışmaların diğer alt konulara göre daha fazla önemsendiği görülmektedir. Geleneksel Türk müziği alanında eğitim veren programların yaygınlaşmasıyla birlikte, çalgı eğitiminde daha akademik yöntemler tercih edilmeye başlanmıştır. Buradan hareketle çalgı metodu hazırlama çalışmalarının da arttığı ortaya konulan bulgularla örtüşmektedir.

Tablo 5. İcracı ve Bestecilere (Tanburi) İlişkin Lisans Üstü Tezlerin Alt Konu Alanlarına Göre Dağılımı

ALT KONU ALANLARI	FREKANS (f)	YÜZDE (%)	TOPLAM
TANBURİLERİN TAKSİM VE İCRALARININ ANALİZLERİ	12	42,85	12
TANBURİ BESTECİLERİN ESERLERİNİN ANALİZLERİ	12	42,85	12
TANBURİLERİN YAZDIĞI EĞİTİM MATERYALLERİ VE TEKNİK ÇÖZÜMLEMELER	4	14,28	4
GENEL TOPLAM	28	100	28

Tablo 5'e göre 28 tezin 12'si (%42,85) tanburilerin taksim ve icralarının analizlerine, 12'si (%42,85) tanburi bestecilerin eser analizlerine, dördü (%14,28) tanburilerin yazdığı eğitim materyali ya da teknik çözümlemelere aittir.

Türk sanat müziği geleneğini temsil kabiliyetine sahip tanburilerin taksimleri ve seslendirme şekilleri geleneği yansıtan ve çoğunlukla virtüözite gerektiren icralar olarak kabul edilirler. Taksim ve icra gibi işitsel veriler, icranın göstereni olan notalara dayanan tanbur metotlarıyla kıyaslandığında, daha fazla detay sunmaktadır. Tanburilere ait taksim, icra ve eserlerin analizlerini konu alan çalışmaların, araştırmacılar tarafından daha çok tercih edilmesinin sebebi olarak bunu göstermek mümkündür. Böylece araştırmacılar, Türk sanat müziği geleneğinde önemli yeri olan tanburilerin icra tavırlarına ilişkin bilgiye ulaşarak, yeni icracıların kendi müzikal birikimlerini geliştirebileceği zemini hazırlamaktadır. Bu tarz çalışmalar eski tanburiler ile yeni tanburiler arasında bir köprünün kurulmasına, geleneğin genç kuşaklara aktarımına önemli katkılar

sunmasına, tanburilerin icraları arasındaki benzerlik ve farklılıkların aynı ekseninde değerlendirilmesine zemin hazırlayacaktır.

Tablo 6. Lisansüstü Tezlere Konu Olan İcracı ve Bestecilerin (Tanburi) Dağılımı

TANBURİLERİN ADLARI	FREKANS(f)	YÜZDE (%)	TOPLAM
DR. SUPHİ EZGİ	1	4,16	1
İZZETTİN ÖKTE	1	4,16	1
MESUD CEMİL	2	8,33	2
NECDET YAŞAR	2	8,33	2
TANBURACI OSMAN PEHLİVAN	2	8,33	2
TANBURİ ALİ EFENDİ	1	4,16	1
TANBURİ CEMİL BEY	12	50	12
TANBURİ MUSTAFA ÇAVUŞ	2	8,33	2
TANBURİ NUMAN AĞA	1	4,16	1
TOPLAM	24	100	24

Tablo 6'ya göre konuya ilişkin 24 tezden Dr. Suphi Ezgi, İzzettin Ökte, Tanburi Ali Efendi ve Tanburi Numan Ağa'ya ait birer (%4,16) tane, Necdet Yaşar, Mesud Cemil, Tanburacı Osman Pehlivan ve Tanburi Mustafa Çavuş'a ait ikişer (%8,33) tane ve Tanburi Cemil Bey'e ait 12 (%50) tane tez yapılmıştır. Gerek sözlü eserleri gerek saz eserleri gerek tanbur ve gerekse kemençe icralarıyla birçok alanda yaptıkları olan ve geleneksel Türk sanat müziğinde bir ekol olmuş Tanburi Cemil Bey'e ilişkin tez sayısının fazla sayıda olması ve hatta yapılan tezlerin yarısının ona ait olması dikkat çekicidir.

Tablo 7. Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ	FREKANS (f)	YÜZDE (%)	TOPLAM
NİTEL	40	95,23	40
NİCEL	1	2,38	1
KARMA	1	2,38	1
TOPLAM	42	100	42

Tablo 7'e göre 42 tezin 40'ı (%95,23) nitel, biri (%2,38) nicel ve biri (%2,38) karma araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Nitel yöntem, çalgıların tını ve frekans analizleri, fiziki yapıları ya da stüdyo mikrofon teknikleri vb. gibi nicel analizlerin dışında, müziğe ilişkin yapılan çalışmalarda sıklıkla başvurulan bir yöntem olarak karşımıza çıkar. Taranan lisansüstü tezlerde, besteciler, eğitimciler, tanburiler ve çalgı yapımcılarla yapılan görüşmelerle birlikte, taksim, makam, eser ve icra analizleri de bu alandaki doküman analizleri kapsamında yer almaktadır. Dolayısıyla bu alanda kullanılan en işlevsel yöntemin nitel araştırma yöntemi olmasının geçerli bir göstergesi olarak, bibliyografik analizi yapılan 42 tezin 40'ında nitel araştırma yönteminin kullanılması bu savı kanıtlar niteliktedir.

Tablo 8. Lisansüstü Tez Yazarlarının Cinsiyet Dağılımı

YAZARLARIN CİNSİYETLERİ	FREKANS (f)	YÜZDE (%)	TOPLAM
KADIN	9	21,42	9
ERKEK	33	78,57	33
TOPLAM	42	100	42

Tablo 8'e göre 42 tezin 33'ü (%78,57) erkek, dokuzu (%21,42) kadın yazarlara aittir.

Tanbur ve tanburilere ilişkin lisansüstü tez yazarlarının cinsiyetine göre dağılımı incelendiğinde, erkeklerin kadın

araştırmacılar­dan yaklaşık üç kat daha fazla olduğu dikkat çekmiş ve bu dağılımın alana özgü olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

YÖK Ulusal Tez Merkezinde tanbur ve tanburilere ilişkin 1989-2022 yılları arasındaki 50 tezin 42'si erişime açıktır. Dolayısıyla %84'lük bir erişimle konuya ilişkin bibliyografik analizler yapılabilmektedir.

Tanbur ve tanburilere ilişkin çalışmalarda gözlem, görüşme ve veri toplama tekniklerini içeren araştırma yöntemi olarak, nitel araştırma yöntemi büyük oranda tercih edilmiştir. Ancak çalgı yapımı ve sayısal verilere ihtiyaç duyulan çalışmalarda nicel ya da karma (nicel-nitel) araştırma yöntemleri tercih edilmiştir.

1992 ile 2022 yılları arasında yapılmış 42 tezin tasnifi sonucunda, tanbur ve tanburileri konu alan en fazla tezin (yedi tane), Haliç Üniversitesinde yapıldığı tespit edilmiştir. Tezlerin yıllara dağılımına bakıldığında ise, 2019 ve 2020 yıllarında yapılan tezlerin sayısında diğer yıllara oranla belirgin bir artış dikkat çekmektedir. Bu durum, 2020 yılında yaşanan covid-19 pandemi sürecinin araştırmacıların akademik çalışmalarını tamamlamasında olumlu bir rol oynadığını düşündürmektedir.

Tanbur ve tanburilere ilişkin yapılmış lisansüstü tezlerin oranına bakıldığında tanburilerin icra ve eserlerinin analizlerinin araştırma konusu olarak daha çok tercih edildiği, hatta tanburla ilgili tezlerin iki katı olduğu dikkat çekmektedir. Böylece çalgının yapısı ve tarihsel süreçlerindense, tanburilerin makamları işleyişinin, icra tavırlarının ve ezgi yaratma üsluplarının daha çok araştırma konusu edildiği tespit edilmiştir.

Lisansüstü tezlere konu olan icracı ve bestecilerin (tanburi) dağılımına bakıldığında, konuya ilişkin 24 tezin yarısının Tanburi Cemil Bey'in icra ve makamsal analizlerine aittir. Geleneksel Türk sanat müziğinde ekol olmuş, taksim­leri, sözlü ve çalgısal eserleri, tanbur ve kemençe icralarındaki özgünlüğü ile kendine ait icra tarzını yaratmış bir tanburi olarak, birçok teze konu olması müziğimize çok önemli katkılar sunduğunu bizlere göstermiştir. Özellikle tanbur taksimlerinin analizlerinin yapılması ile Tanburi Cemil Bey'in icrasına ilişkin bulguların yeni nesil tanburilere örnek teşkil etmesi, geleneğin genç kuşağa aktarılması açısından çok değerli kazanımlardır.

Tanburla ilgili çalışmaların alt konularında en çok çalışma yapılan konu tanburun fiziki yapısı ve tarihine ilişkin olup, bu başlığı ikinci sırada tanburun fiziki yapısı ve tarihi gelişimi eşit sayıda olmak üzere takip etmektedir. Günümüzde müzik kurumlarında metot ile çalgı öğrenme ve öğretme eğiliminin ivme kazanmasının sonucu olarak, tanburun metotlarının daha çok araştırmaya konu olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca tanburun icrasına yönelik farklı çalışmaların da olduğu saptanmıştır. Tanburun sanal çalgı kitaplığının oluşturulması, orkestral yazım tekniği, müzik prodüksiyonu için kayıt yöntem ve teknikleri gibi konuların azınlıkta da olsa çalışılmaya başlandığı tespit edilmiştir.

İncelenen lisansüstü tezlerin alt konu alanlarına göre dağılımı irdelendiğinde, taksim, eser ve icra analizi odaklı çalışmaların, tanburilerin yazdığı metotlara odaklanan çalışmalara kıyasla nicel olarak daha çok öne çıktığı görülmektedir. Bu durum geleneğin ve müzikal belleğin genç nesle taşınmasında tanburilerin taksim ve icralarına daha çok önem verildiğini ortaya koymaktadır. Metotların temel aracı olan notanın göstergebilimsel bir yaklaşımla icranın göstereni olduğunu, bir veri olarak gerçek icrayla aynı olmadığını, bu açıdan işitsel kayıtların daha işlevsel olmasının da bu tercihte payı olduğu düşünülmüştür.

YÖK'ün 2022-2023 yılı yükseköğretim yönetim bilgi sistemindeki istatistiklerine göre lisansüstü seviyede kadın araştırmacı sayısının erkek araştırmacı sayısına yakın olmasına karşın, tanbur ve tanburilere ilişkin lisansüstü tez yazarı erkek araştırmacıların kadın araştırmacılardan yaklaşık üç kat fazla olduğu dikkati çekmiştir. Tanbur alanında çalışan kadın araştırmacıların cinsiyet bakımından nicel olarak geri planda kaldıklarını söylemek mümkündür.

Günümüzde birçok konservatuvarda çalgı yapım bölümleri açılmakta ve faal olarak eğitim vermektedir. Tanburun yapısına ilişkin yenilik ve geliştirme yöntemlerinin bu bölümlerde uygulanması, lisansüstü çalışmalarda araştırma konusu olması, tanburun yapısına ilişkin çalışmaların oranının yükselmesine ve geleneğin değişim-gelişim dinamiğinin sürdürülmesine katkı sunacaktır.

Konservatuvar mezunu tanburilerin her geçen gün arttığı günümüzde, geleneksel icra tekniklerinin notaya yansıtıldığı, yani yazılı kültür ortamına da uyumlandırıldığı tanbur metotları yazılmaktadır. Bu çalışmalar yapılacak yeni araştırmalara konu olması bakımından önem arz etmektedir. Bu sayede, geleneğin aktarım

sürecinin hızlanan sosyal yaşam koşullarına ayak uydurmasının kolaylaşacağı düşünülmektedir.

Son olarak, alanda araştırma yapanların tanbur icrasıyla ilgili oldukları düşünüldüğünde, kadın çalgı icracılarının görünürlüğünün artışının yine geleneğin gelişim sürecini destekleyeceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpa, R. (2009), *Necdet Yaşar'ın Tanbur Taksimlerinin Makamsal ve Teknik Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Baloğlu, B.Ş. (2020), *Osmanlı Müzik Yaşamının Değişim Sürecinde "gelenek icadı" ve Artistik İcranın Temsilcisi Olarak Tanburi Cemil Bey*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bişak Özdemir, G. (2018), *Türk Makam Müziğinde Tanbur Çalgısının Yeri ve Önemi*: Fine Arts Dergisi, 13(4), 133 – 140.
- Cevher, H. (2003), *Ali Ufki (Haza Mecmua-i Saz ü Söz). Çeviri Yazım İnceleme*, İzmir: Meta Basım Matbaa.
- Çaylı, F. (2017), *Hızır Bin Abdullah'ın Girişnâme'si Üzerine: XV. Yüzyıl Müzik Teorisi Yazmalarından Bir Transpozisyon Rehberi*: Rast Müzikoloji Dergisi, 5(2), 1587-1600.
- Ergan, S. (1994), *Türkiye Müzik Bibliyografyası (1929-1993)*, Konya: Kuzucular Ofset.
- Koyuncuoğlu Alpa, R Çakırer, Hüseyin S. (2014). *Necdet Yaşar'ın Geçiş Taksimlerinin Makamsal ve Teknik Yapı Yönünden İncelenmesi*: The Journal of Academic Social Science Studies, 26(2), 231-245, Doi: <http://dx.doi.org.10.9761/JASSS2257>
- Tuğrul, O. (2020), *Günümüz Önemli Tanbur İcracılarının Uyguladıkları Etütlerin ve Egzersizlerin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Öztuna, Y. (2000), *Türk Musikisi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi* (1.basım), Ankara: AKM. Başkanlığı Yayınları.
- Uymaz, T. (2005). *Şehbal'de Musiki Yazıları Transkripsiyon ve Yorum (51-100. sayılar)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Üngör, E. R. (2004). *Türklerde Çalgılar*, I. Uluslararası Tarihte Anadolu Müziği ve Çalgıları Sempozyumu, 12-13 Kasım 1999, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tuna, A. (2017), *Müzik Bibliyografyası Bağlamında 2000-2017 Yılları Arasında Yapılmış Lisansüstü Tezler ve Yöntemleri*: Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi, 2017(11),125-133.

Tura, Y. (2001), *Kantemiroğlu (Kitâbu İlmi'l-Mûsikî alâ vechi'l-Hurûfât). Çeviri Yazım*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

İnternet Erişimi

Karakaya, F. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tambur> (Erişim Tarihi: 14/4/ 2023).

Konu, N. <https://fikircografyasi.com/makale/tamburi-cemil-ekolunun-son-temsilcisi-necdet-yasar> (Erişim Tarihi:14/5/2023).

Özcan, N. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tel-mesut-cemil> (Erişim Tarihi:16/4/2023).

Yener, S. <http://musikiklavuzu.net/?/blog/bestekarlar/tanburi-izak-efendi-1745-1814>. (Erişim Tarihi: 14/5/2023).

<https://muzikotek.com.tr/tr/banka/besteci/sadun-aksut> (Erişim Tarihi:15/4/2023).

<https://yasamoykusu.com/biyografi/ercumentbatanay> (Erişim Tarihi:14/5/2023).

Görüşme

Akın Özkan'la Görüşme (7/2/2004).